

DE
*SINGVLARI LACEDÆMONIORVM
LIBEROS EDVCANDI
RATIONE*

QVAEDAM AD L. PLVTARCH. IN LYCVRGO

EDIT. XYLANDR. p. 50.

DISSERIT.

ET

ORATIONES
VALEDICTORIAS

IN FRANCISCANEO MISENENSI

H. L. Q. C.

PVBLICE HABENDAS

INDICIT

M. ANDREAS CHRISTIANVS CLEEMANNVS
RECTOR.

Lit. Graec.

B.

2108,20

DRESDAE LITTERIS HARPETERIANIS,

Quantum intersit reipublicæ bene sapienterque constitu-
tæ, ut juvenes in publica Societatis humanæ commoda
nati a tenerrima ætate ad virtutis culturam excitentur,
& ad patriæ usus promovendos reddantur aptiores, ex
omnibus, quas sanctior antiquitas celebrat, gentibus
Lacedæmonios, potissimum cognovisse, luculenter sane ex Plutarcho
Xenophonte aliisque comperimus. Crevit Atheniensium civitas ac im-
mortalitatis laudem sibi peperit singulari sapientum virorum multitudi-
ne, qui virtutis præceptis & profunda sapientiæ disquisitione inclarue-
runt; ast iis major jure quodam habita (a) sapius est Laconum soler-
tia, ut qui non abstrusis de virtute institutionibus, non infinitis philoso-
phandi rationibus, sed seria perque omnem vitam instituta virtutis medi-
tatione aliis antecellere ac sedula liberorum maxime educatione sibi
suisque civibus consulere allaborarunt. Quæ res quam certa sit, consta-
bit clarius, si pauca tantum de eorum singulari liberos educandi ratione
ex Plutarcho adlata hic collustravimus.

Quemadmodum Laconum respublica crebris Atheniensium alio-
rumque impressionibus subinde afflictata tot hostibus par esse nequa-
quam poterat, nisi gauderet civibus, qui & animos exsolverent volupta-
tum vinculis, & corporum vires perpetua exercitatione ad belli ferenda
incommoda adaugerent: ita omnes fere legum rationes, quas in edu-
candis instruendisque liberis suis sequebantur, ex hac temporum & civi-
tatis misera conditione sunt petendæ. Hinc Lycurgus ille, (b) cujus
memoriam singulari in templo legislatori huic dedicato pie postea reco-
lebant, eo respexit, ut tum publicis Sacris tum civilibus quibusvis nego-
tiis ad utriusque culturam concitarentur juvenes.

Quod

(a) Comparavit potissimum Bossuetus Laconum atque Atheniensium inter se mores & in-
stituta, ex quo potiora retulit eruditissimus Rollinus in T. IV, Histoire Ancienne p. 482.

(b) Strabo L, VIII.

Quod itaque Cicero (c) præclare docet, nos patriæ esse natos, id Spartanis quondam fuit incitamento, ut liberos recens natos non parentum sed reipublicæ curæ ac potestati committerent, ita ut liberorum fere communionem Spartæ fuisse omnino certum sit. Commemoratu digna præsertim sunt (d) Plutarchi verba, quæ cum singularia hæc laconicæ disciplinæ educationisqve liberorum instituta maximam partem in se continent, præsertim hic a nobis erunt explicanda: ἔθεν ἐξῆν, ἰνὸν, ἐκάτω τρέφειν ἔδὲ παιδεύειν, ὡς ἐβέλετο, τὸν υἱὸν, ἀλλὰ πάντας εὐθὺς ἑπταετείς γενομένους παραλαμβάνων αὐτὸς ὁ παιδονόμος εἰς ἀγγέλους κατελόχιζε καὶ συννόμους ποίων καὶ συντρέφους μετ' ἀλλήλων εἰδίξει συμπαίξειν καὶ συχολάζειν. Non poterat quisquam pro arbitrio suo alere vel instituere filium, sed omnes, ut septimum annum excefferunt, centuriavit ipse pædonomus in classes, pariqve libertate unoqve contubernio colludere inter se & studiis vacare docuit. Nolo hic anxius in hujus instituti æquitate inquirere, quum vel naturæ leges potestatem parentum educationis finibus dimetiuntur atqve determinant, qui ex reipublicæ conditione patent; id saltem certum est, ea lege cautum esse, ne nimio amore, quo plerumqve natura in liberos feruntur parentes, genio suo indulgant pueri, mollibusqve assuefacti moribus, effœminati demum evadant cives. Eodem fere consilio (e) Romanorum quamplurimi sibi suæqve naturali propensione diffusi liberos suos non domi alebant, sed fratribus educandos dabant, quod apud eos esset & generis caritas & paternæ in eos abesset indulgentiæ.

Quod sane propositum eo feliciter assequerentur Spartani, quum liberis ejusmodi virum adjungebant, qui non sapientiæ tantum præceptis sed & probitate virtutisqve exemplo suo eorum mores formabat. Multo enim sapientiores ea in re erant reliquis Græcis atqve ipsis etiam Romanis. Hos enim tam imprudenter sæpius egisse demonstrat (f) Pignorius, ut servos animo elatos præfecerint liberis. Quid? quod

) (2

Clau-

(c) v. ejus libr. de Offic. L. I. c. VI.

(d) in Lycurgo Edit. Xylandr. p. 50.

(e) Volat. L. XXX. & Alexandr. ab Alexandr. L. II. c. 25. Hinc illud Satyrici: Dum sapiamus patruos.

(f) v. ejus. libr. de servis p. 236.

Claudius ipse Cæsar, teste (g) Svetonio, jugario usus est pædagogo. Scilicet ut in quolibet magistratu (h) eligendo eorum maxime habebant rationem Lacedæmonii, qui virtutis & temperantiæ laude erant præstantissimi: ita puerorum educationem gravissimum arbitrati opus, ad Lycurgi præscripta viros iis præesse voluerunt, qui ad res maximi momenti civiles gerendas essent apti atque compositi. Hi (i) παιδονόμοι dexteritati suæ commissos, exploratis ante eorum viribus, ex civitatis lege in quasdam ἀγέλας distribuere, ac ne essent sine monitore, cuique classi præfecerunt & ingenio & ætate adultos, quibus subesse cogebantur. Et quam sapienter eo modo plurima peccata sunt sublata, cum peccaturis, ut (k) Senecæ utar verbis, subinde adfisterent testes. Quam provide simul superiorum imperio parere legibusque subesse discebant. Quod si enim summa societatis humanæ felicitas eo innititur obsequio, quo cujuslibet ordinis cives officii sui habent rationem, quid sane laudabilius esse potest eo rei publicæ instituto, quo pueri in perpetuam quasi obedientiæ pietatisque adducuntur consuetudinem. Ex hoc etiam fonte Laconum felicitatem deduxisse videtur (l) Theopompus, qui viro nescio cui, Spartanorum incolumitatem ex principum regumque sapientia derivanti bene respondit, felicem omnino Spartam esse, quod aleret cives, qui obtemperare nossent.

Addit denique Plutarchus noster, pari libertate unoque contubernio colluisse studiisque vacasse omnes Spartanorum liberos. Lycurgi videlicet lege interdictum erat, ne quis pater indulgentior vel ex inepta facilitate vel ex nimia profapia suæ divitiarumque confidentia severiori huic subduceret disciplinæ liberos. Quam legem si quis migraverit, (m) ἔμετ' ἔρχε, inquit, τῶν τῆς πόλεως δικαίων. Tam sancte inde quoque huic satisfactum est instituto, ut nec Agesilaus clarus regis filius iisdem exsolutus fuerit vinculis. Sapientissima autem præcepti ejus videtur fuisse

(g) Svetonius in vita Claudii C. II.

(h) v. Plutarch. l. c. p. 50.

(i) plura de his collegit Cragius in libr. de Rep. Laced. II 12.

(k) Epist. II.

(l) v. Plutarchi Apophthegm. Lacon. p. m. 221.

(m) v. Plutarch. Instit. Lacon.

fuisse ratio. Ita enim docebant pueros, hominum animos non divitiis atque possessionibus, non potentia sed virtute nobilitari, nec magni æstimandos cives ob rerum omnium affluentiam, sed ob egregia merita, ob honorificam senectutem ac sapientiæ eminentiam. Præclare hoc testatur (n) Justinus, qui Lycurgum maximum in republica honorem non divitum & potentum sed pro gradu ætatis senum esse voluisse, clarius exponit. Non itaque heroum filiis propter parentum fortunas licuit esse tam audacibus, ut his tantum freti turpi diffuerent otio, sed iisdem legibus eademque obligatione tenebantur cum pauperibus, ut cives civibus aliquando esse possint emolumento.

Quod vero Spartanorum pueros liberaliter ita instructos duce pædonomo, studiis vacasse asserit Plutarchus, id non tam ad humanitatis litterarumque disciplinam, quam corporis exercitationes pertinere & ratio statusque laconicæ reipublicæ & veterum confirmant testimonia.

Quod si enim (o) Aeliano habenda fides est, omnium artium culturam adeo habuerunt despiciatui, ut, si viros litteratos adesse e re esset publica, ex aliis eosdem advocarent civitatibus. Quid? quod Cicero-nem scimus in Bruto suo scite profiteri, neminem unquam Lacedæmone esse compertum, qui eloquentiæ studiis laudem sibi peperisset, id quod simul (p) ex abrupta illorum & affectata dicendi ratione colligitur. Tam altas eorum in animis egerat radices Lycurgi sententia, non ingenuis artibus, sed corporis exercitio sibi viam ad bene beateque vivendum esse aperiendam. Hinc deducendæ puerorum decertationes & duriora virtutis excolendæ remedia, quæ ex (q) Creta redux factus suis commendavit Apollinisque auctoritate firmavit.

Tot tantisque corporis virium exercitationibus, quibus artem rhetoricam & philosophiam turpiter posthabebant, tantum tamen abfuit, ut omnem ingenii civilisque prudentiæ culturam neglexerint, ut potius pueros egregia laude cohonestaverint, qui quodam ingenii acumine

X 3

con-

(n) L. III.

(o) v. ejusdem Var. Hist. L. XII. c. I.

(p) v. Meursii Misc. Lac. L. III. c. 3. seqv. & Cicer. Brut. c. 13.

(q) Summatim ac breviter has Cretensium leges exposuit Rollinus, quas secum attulit in Græciam Lycurgus T. IV. Hist. suæ p. 389.

consiliisqve tectis vincerent alios. Intelligitur hoc vel ex ipso Lycurgi instituto, quo dux, qui blande agendo callidisqve artibus rem susceptam confecerat, immolaret numini bovem, qui vero acie & armis gallum gallinaceum. Laudi enim majori ac decori erat negotium viro dicendi facultate atqve solertia quam vi exactum. Varia cum laudabilia tum detestanda rei hujus specimina Plutarchus memoriae prodidit. Jure nostro hic ea filemus, quæ genti huic sagaci sempiterno erunt opprobrio, quod scilicet pueris eum in finem subduxerint cibum, quo (r) furta & fraudes meditates ingenii exacuerent vires, ea tantum in medium prolaturi, quæ nostris exemplo esse possunt. Referimus hic potissimum publica Laconum convivia sobrie instructa, quibus tanquam virtutum disciplinæ eorum liberi etiam interesse cogebantur, ubi exacta laudabiliter puerili ætate ingressi erant adolescentiam. Solemnes hos inter conventus eminent maxime (s) *φιλίτια*, quæ Strabone & Athenæo testibus, *ἀπὸ τῆς φιλίας* amicium hoc nomen erant indepta. Quibus in confesibus ut gravissimi de republica & negotiis civilibus agebantur sermones: ita ceu in sapientiæ quadam schola sales inter ac jocos & civitatis instituta & convenientissimas ejusdem moderandæ rationes sensim sensimqve addiscebant. Quo etiam civium secreta tuerentur, nec inconsulto ea unquam aliis aperirent memores divinæ taciturnitatis, ingredientibus adolescentibus senes acclamasse (t): sermo hinc non egrediatur, idem Plutarchus noster plus vice simplici testatus est. Quibus rebus factum est, ut quæ nostris temporibus tantopere sæpius obsunt juventuti convivia, hic illi cederent summam in utilitatem.

Quemadmodum autem ingenia juvenilia exemplis virtutum magis quam sapientiæ præceptis ac institutione ad sanitatem reducuntur; ita epularum harum delicias non tam corporis quam animi metiebantur voluptatibus. Quid enim præclarior Xenophontis (u) testimonio, qui patrio apud eos more usuqve receptum esse dicit, *ἐν τοῖς φιλιτίοις λέγεσθαι ὅ,τι ἂν καλῶς τις ἐν τῇ πύλει ποιήσῃ*. Ne tamen festiva adoles-

cen-

(r) Plut. l. c. & Jo. Sig. Gribneri Diss. de furti apud Lacones licentia;

(s) Strabo. L. X. & Athen. L. IV. *Διπνολοφία*.

(t) Plut. l. c. p. 46.

(u) de republ. Lacedæm.

centium ingenia ex gravitate rerum sermonumque nimia tædium cape-
rent, (w) sale atque facetiis crebro utebantur. Sic per jocum defides
ad quodvis bonum inflammati, scelerati sermonis lepore castigati, ac qui
bonæ erant indolis, gloriæ & honestatis laude sunt accensi.

Ex his Spartanorum institutis derivandum quoque jus est senibus
vindictatum, civium cujusvis liberos monendi & ad virtutem excitandi.
Videlicet ea est senectutis indoles atque conditio, ut quod canitie specta-
bilitatem detrahitur corpori ejusque viribus, menti eorum atque ingenio
experientia judicandique accedat facultate. Ecquis enim feliciter aperi-
re aliis potest vias ac rationes pie & honeste consensendi, quam qui per
varios casus rerumque vicissitudines ipsi ad summam pervenerunt sene-
ctutem. Induxit illud magnum illum Lycurgum, ut quum liberos civi-
tati natos sanciret lege, senes quasi communes eorum constitueret (x)
parentes. Quo quidem nomine ambulantes per vicos solerter exami-
nabant, expiscabantur suscepti ab iis negotii causas, petulantiores per-
stringebant, nec non ubivis duces atque svasores erant errantibus; qua
disciplinæ severitate in officio continebantur, donec inter viros essent
recepti, quod tricesimo quinto ætatis anno esse factum vult (y) Hesy-
chius.

Non possum non, quin hic præclarissimi (z) Rollini adjiciam ver-
ba, in quibus pietatem omnem atque observantiam, qua Spartæ cives
commoda & leges reipublicæ suspiciebant, ex hac circumspecta liberos
educandi ratione eleganter deducit: *La religion du serment auroit été
un foible lien, si par l'education & la nourriture il n'eut imprimé les loix
dans leurs moeurs & ne leur eût fait sucer presque avec le lait l'amour
de sa police. Aussi vit-on, que ses principales ordonances se conserverent
plus de cinq cens ans, comme une bonne & forte teinture, qui a pénétré
jusqu'au fond.*

Sed

(vv) Plut. l. c.

(x) Qua pietate hinc juvenes venerati sint senes hos patres, Aulus Gellius L. II. c. 15.
lepide descripsit.

(y) v. Meursii Miscell. Lac. L. II.

(z) v. Ejus Histoire ancienne Tom. II. p. 444.

